

Л. О. Коробова

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ

Проаналізовано процес соціалізації дитини-сироти дошкільного віку в умовах дитячого будинку. Встановлено, що даний процес напрочуд складний і багатоаспектний. Доведено, що успішність процесу соціалізації залежить від врахування соціально-психологічних особливостей дошкільників, та умов дитячого будинку, в якому вони проживають.

На сьогоднішній день в освіті відбуваються докорінні зміни, спрямовані на оновлення змісту, форм і методів навчально-виховної роботи, на утвердження принципів гуманізації та демократизації у процесі супроводження дітей дошкільного віку.

Проблема соціалізації дітей в дитячих будинках надзвичайно актуальна, адже саме в ранньому та дошкільному дитинстві виникає безліч негативних і деструктивних явищ, таких як підвищена агресивність, відчуженість, жорстокість, замкненість та ін. Це спонукає звернутися до розгляду проблеми соціалізації дітей, вихованців дитячих будинків на ранніх етапах онтогенезу.

Окремі аспекти соціального становлення дітей, позбавлених батьківського піклування, розроблялися багатьма ученими. Так, особливості виховання дітей в умовах дитячого будинку вивчали Я. Гошовський, Л. Дробот, Б. Кобзар, В. Яковенко. На підставі аналізу психодіагностики і педагогічних досліджень визначено особистісні якості дітей у працях М. Аралова, І. Дубровіна, А. Прихожан.

Метою даної статті є виокремлення особливостей процесу соціалізації дошкільників у дитячому будинку.

Дошкільний вік – це період початкового формування особистості дитини, це час, коли дитина набуває першого досвіду спілкування з іншими дітьми, що в подальшому визначає характер перебігу процесу соціалізації. У цьому

зв'язку надзвичайно важливо зрозуміти специфіку соціальної адаптації дитини до соціуму та роль дитячого будинку в процесі її соціалізації.

Проживаючи в дитячому будинку у дитини формуються соціально-психологічні механізми, які в майбутньому дозволять їй пристосуватися до самостійного життя і повноцінно жити в ньому. Дошкільний вік – це період формування ідентичності. У дитини формується система уявлень про себе, про навколишній світ, і про «себе самого в цьому світі». Поряд з ідентичністю формується система цінностей. Тобто дитина обирає для себе життєві орієнтири, визначає коло моральних бар'єрів, усвідомлює різницю між добром і злом, ставить цілі. Формування системи цінностей відбувається під впливом спілкування дитини з дорослими, які в житті дитини займають вагомe місце, і відповідно дошкільник частково переймає їхні погляди на життя.

Сучасні науковці окреслили коло негативних аспектів, що впливають на соціалізацію дітей в дитячому будинку:

- відсутність спілкування з біологічними батьками;
- деформація родинних стосунків;
- дефіцит любові, ласки, уваги;
- вузьке коло спілкування через закритий колектив;
- випадки жорстокості з боку персоналу та вихованців;
- несформований образ «Я»;
- закомплексованість, емоційне незадоволення;
- відсутність соціальних навичок особистого життя;
- відсутність власного простору (окремої кімнати, місця, де можна усамітнитися і т.п.);
- постійне перебування у вузькому комунікативному колі та ін. [1, с.202].

Отже, при створенні оптимальних умов соціалізації дитини в дитячому будинку, насамперед, варто звертати увагу саме на ці негативні аспекти, і відповідно до них організовувати навчально-виховний процес.

Окрім того, слід зазначити ще певні особливості, що впливають на процес соціалізації дошкільника - вихованця дитячого будинку:

- психофізіологічні особливості дитини дошкільного віку. Дитинство – це час становлення всіх сфер розвитку дитини (когнітивної, емоційної, вольової тощо), період пізнання навколишнього світу, прийняття соціальних ролей;
- соціально-психологічні особливості дитини-сироти дошкільного віку, яка виховується в дитячому будинку. Не секрет, що такі діти відрізняються від дітей, що виховуються в сім'ях, і цей факт треба неодмінно враховувати;
- умови дитячого будинку в якому виховується дошкільник – психологічні, соціальні та побутові;
- професіоналізм виховательсько-педагогічного колективу. На жаль, сьогодні вихователь реалізує виховну функцію через адміністративну модель управління, вважаючи, що вона є більш ефективною, ніж позиція підтримки та співробітництва.

Отже, можемо зробити висновок, що процес соціалізації дитини-сироти дошкільного віку в умовах дитячого будинку напрочуд складний, багатоаспектний і має певні особливості. На його перебіг впливає безліч факторів. А успішність, на нашу думку, насамперед залежить від середовища, в якому виховується дошкільник.

Бібліографічні посилання:

1. *Курінна С.* Проблема соціального супроводу дітей дошкільного віку в дитячому будинку. / С. Куріна // Гуманізація навчально-виховного процесу. Спецвипуск 4. Частина 1. - Слов'янськ, 2010. – С. 202